

Het relaas van oorlogsgevangene Abbema

Goudse Oorlogsgevangenen

Serie: Tachtig jaar na de bevrijding krijgen Goudse oorlogsgeschiedenissen een stem. In de vijfdelige serie artikelen Goudse Oorlogsgevangenen staan brieven centraal van inwoners die tijdens de Tweede Wereldoorlog gevangen zaten. De serie is een coproductie van RTV Gouwestad, de Goudse Post en EDGH.nl, in samenwerking met historicus Peter Beukema.

Meer dan een serie artikelen

De serie verschijnt wekelijks in Het Kontakt - Goudse Post. In de vijfdelige podcastserie Goudse Oorlogsgevangenen, gemaakt door RTV Gouwestad en EditieGroeneHart.nl, staan vijf andere brieven centraal. In de eerste week is dat het verhaal van Willem Knecht. De podcast is vanaf 1 april wekelijks te beluisteren via Spotify, en te zien op RTV Gouwestad en EDGH.nl. Scan de QR-code om te luisteren.

Hester Hage

GOUDA • Het eerste artikel beschrijft de ervaringen van Abbema, een Goudse timmerman die zijn principes niet opgaf, en met de gevolgen moest leven.

Hubertus Abbema is 34 als de oorlog uitbreekt. De Goudse timmerman diende als soldaat bij het Regiment Grenadiers. De Nederlandse capitulatie betekende voor hem niet het einde van de strijd. Als hij zijn radio niet inlevert, begint een zware periode van een half jaar van gevangenschap en verhoren.

De vijf bloedige oorlogsdagen beleeft hij van nabij en zetten hem aan het denken. "Ik begreep dat ieder weldenkend men alles zou moeten in zetten om zich zelf te blijven en niet gebroken uit deze titanische strijd (...) tevoorschijn te komen."

Zoveel mogelijk saboteren

Na de Nederlandse capitulatie op 14 mei zoekt hij direct contact met gelijkgestemden. "We besloten in onze eigen omgeving de moffen zoveel mogelijk te benadelen door bevelen en verordeningen te saboteren en anderen aan te moedigen hetzelfde te doen."

Ze luisteren naar -verboden - buitenlandse radiozenders, want "de Duitse berichtgeving viel niet te vertrouwen." Dat gaat fout. Op 28 oktober 1943 arresteert de Goudse politie hem thuis vanwege verboden radiobezit. Ook zijn zus, haar vriendin en haar verloofde worden meegenomen. "Gelukkig begingen de handlangers van de bezetter een stomme fout: ze brachten ons mannen eerst weg en kwamen pas later terug voor de vrouwen. In dit uur hebben zij alle bezwarende materialen, onder andere een tweede radiotoestel, verschillende papieren, foto's en andere stukken verbrand en vernietigd." Zijn zus en verloofde worden de dag erna vrijgelaten.

Abbema wordt eerst vastgehouden in het Goudse politiebureau, met slecht voedsel en zonder frisse lucht. De gevangenen houden elkaar op de been. "Iedere nieuwe die werd binnengebracht, was al heel gauw uit de put gehaald door de humor van de anderen. Doordat enkelen over een goede stem beschikten, werd er veel gezongen."

Berucht 'zweethok'

Na tien dagen volgt transport naar Rotterdam, waar hij in het beruchte 'zweethok' van de Sicherheitsdienst (SD) terecht komt, een slecht zeventiende, overvolle ruimte zonder sanitaire voorzieningen. Via het Rotterdamse politiebureau Haagsche Veer komt hij tot zijn geluk terecht bij de Rivierpolitie.

"Hier werden wij gelegerd in een prachtige grote zaal, welke uitzicht gaf op de Maastunnel en de havens. Alleen dit al was een genot. Weer een stukje natuur te zien, weer leven en beweging te aanschouwen, daarbij een grote zaal, keurige bedden, alles goed schoon en onderhouden, een zekere regemaat en vaste dagindeling."

Iedere dag worden gevangenen naar de SD gebracht voor verhoor, die vaak wreed verlopen. Dat van hem duurt vier dagen en viel hem over het geheel genomen mee. "De Duitse heren probeerden mij zeer onlogisch van communistische actie te beschuldigen. Toen ik door feiten kon aantonen, dat dit niet zo was, sloeg men mij met de vuist in het gelaat."

Martelingen

Ook medegevangenen ondergaan martelingen, zoals slaan, naalden onder de nagels steken en ophanging aan de handen om een bekentenis af te dwingen. "Bleef men sterk dan staakte men het verhoor, werd men murw en bekende dat zij gelijk hadden, waar of niet, dan was men praktisch zeker van de kogel."

Na een paar weken moet Abbema weer terug naar Haagsche Veer, de plek voor politieke gevangenen. Met een 'beestachtige kelder. "Er was slechts ruimte voor hoogstens twintig man nu kon men er niet lopen of zitten. We kregen 's avonds met zijn drieën twee vuilen strozakken en twee dekens."

Hij noemt het de moeilijkste dagen van zijn gevangenschap. Hij maakt er zijn verjaardag mee, sinterklaas, kerstmis en oud en nieuw. "Toen pas voelde je de eenzaamheid en miste je het meest je dierbaren, die je had moeten achterlaten."

Op 17 januari 1944, bijna drie maanden na zijn arrestatie, gaat Abbema op transport naar Utrecht, naar de Duitse straf- en onderzoekingsgevangenis

• Hubertus Abbema

FOTO: SAMH

aan het Wolfenplein. Zijn zus en verloofde brengen schone kleding en mogen meereizen tot Gouda.

Over de gruwelijke behandeling in Utrecht schrijft Abbema niet veel: "het was te erg. Zeven weken heb ik doorgebracht in dit moordhol van Duitse machtswellust en viel in deze tijd 45 pond aan gewicht af."

Dan eindelijk, op 29 februari 1944 komt hij voor het Duitse Landsgerecht, met drie medegevangenen die ook hun radio niet inleverden. De rechtspraak noemt hij een parodie "De eerste kreeg achttien maanden, nummer twee negen, nummer drie vier en een halve maand, en ik kreeg zes maanden met aftrek. Een pracht stukje van Duitse rechtspraak."

Helse reis

Vier dagen later wacht transport naar Kleef in Duitsland. Een helse reis met 149 anderen. Na uren wachten in de kou, in overvalwagens. "In de trein moesten we met het hoofd tussen de knieën zitten. Wie zich oprichtte, werd met een revolver op het hoofd geslagen."

De omstandigheden in Kleef waren iets beter, maar hier eisen werk en ziekte hun tol. "De pijn in mijn borst was langzaam aan het minderen, maar nu was er een ontsteking onder mijn knieschijf bijgekomen. Mijn linkerbeen sleepte er maar zo'n beetje bij. Wie niet werkte, kreeg ook niet te eten."

Op 25 april 1944 wordt Abbema op straat gezet met elf en een halve Mark loon op zak en de boodschap: binnen twee uur over de grens zijn.

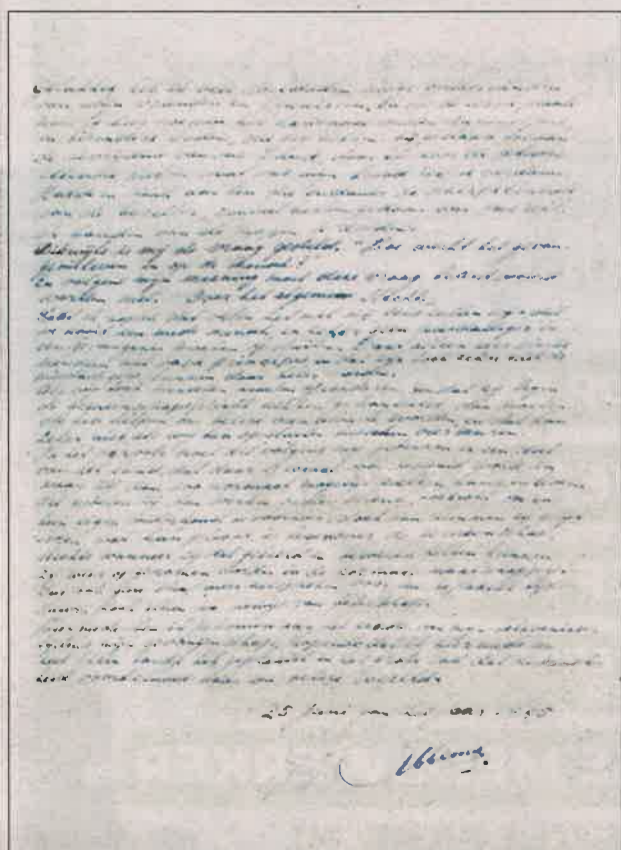
"Het intense geluksgevoel om weer vrij te beschrijven gaat boven mijn macht. Het is een van de mooiste dagen in je leven. De zon scheen helderder, de natuur was mooier, de vogels zongen vrolijker." Tot het einde van de oorlog krijgt hij hulp van vrienden en het Nationaal Ondersteuningsfonds. "Door alles wat ik had doorgemaakt, kon ik zelf nog niet werken."

Hij concludeert dat gevangenschap niks is voor een mens. "Als we iemand afzonderen omdat hij tegen de gemeenschap heeft gehandeld, moeten we hem helpen een beter mens te worden. En dat kan niet tussen vier muren." En hij besluit met een wens: "Ik hoop dat ik met deze brief een klein radertje heb bijgedragen aan een betere wereld."

• Archief van de commissaris van politite te Gouda, arrestantenboek 1943

FOTO: SAMH

• Slotpagina van het verslag.

FOTO: SAMH